

SLOVENEK.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr ktera se trikrat natiskuje; večje pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. pesem.

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto . . . 6 for. 20 kr.
„ pol leta . . . 3 „ 20 „
„ četert leta . . . 1 „ 70 „
„ mesec . . . — „ 60 „

Po pošti:

Za celo leto . . . 7 for. 50 kr.
„ pol leta . . . 3 „ 80 „
„ četert leta . . . 2 „ — „
„ mesec . . . — „ 70 „

Št. 61.

V Celovcu v sredo 1. avgusta 1866.

Tečaj II.

Boljši kratka sprava, kakor dolga pravda!

Nemec pravi: „Besser ein kurzer Vergleich als ein langer Prozess“, — mi pa pravimo: „Boljši kratka sprava, kakor dolgo pravda.“ Tudi vojska je pravda in sicer kervava pravda, v kterej se ne dela s peresom in črnilom, timveč s puško in sablo. Tako kervavo pravdo imamo tudi mi: Avstrija bije vojsko z Italijo in s Prusko. Že je teklo celo morje drage kervi, že je teklo solz na štartinjake, — ravno zdaj se nareja pri mirje in pokoj. Kaj neki bode, tako poprašujemo vsi; eni kličejo: „Dajte nam mir“, drugi spet vpijejo: „Vojsko do noža!“

Vlada nosi v svoji roci mir ali boj, — kam da se nagne, zdaj se ne vemo; pa dolžnost naša je, da povemo, kaj da hočemo mi in zakaž da hočemo ravno to.

Po naših mislih bi bilo za Avstrijo najboljši, da se spolni beseda: „Boljši kratka sprava, kakor dolga pravda.“

Kaj se more zgoditi, ako Avstrija bije vojsko naprej in noče narediti miru?

Stavimo, da Avstriji sreča smeblja, da pobije Pruse do tal, da jih spodi z naše zemlje in v Berolinu za zeleno mizo svojo voljo naznanja. Da si Avstrija vzame in pridruži pruskih ali nemških dežel, tega gotovo ne privoli Napoleon, pa tudi Ruska javeljne. Kar si more privojskovati, je to, da mora jej Pruska plačati veliko bojne odškodnine. Res dober bi bil denar in živo ga potrebujemo, toliko pa vendar ni vreden, da bi zavoljo njega v nevarnost postavljali

celo našo državo. Kajti tudi tega ne smemo izpred oči spustiti, da zgubiti moremo, da Prusi zmagajo tudi ob Donavi in v svoje roke dobojo glavno naše mesto Dunaj. Kaj pa potem? Javeljne ostane nam država cela in javeljne pojde brez odškodnine. Da, še več! Stojimo na pragu vesoljne evropske vojske, ktera more na razvalinah in gromadah starih kraljestev in dežel postaviti vso novo Evropo. Gorje pa ljudem, ki doživijo tiste strašne kervave dni!

Zatorej se kaže na vse strani bolje, da se mir napravi!

Pa to bo sramoten mir, Avstrija ne sme te sramote, ktera nas je na severju zadela, na sebi pustiti. Na to rečemo: Armada naša se je slavno vojskovala na Talijanskem, je slavno zmagala na morju, se je junaško bila tudi na Češkem, kakor to terdijo celo pruski časniki: Nesreča ni nobena sramota. Zraven pa prašamo, kaj bi še le bilo, ako nas Prusi še enkrat podenejo?

To bo nesrečen mir, pravijo spet drugi. Kdor je premagan, ne sme pričakovati dobička, velika sreča zanj, ako zgube in škode ne terpi. Če pa je to res, kar donasajo časniki, ne tija Pruska od Avstrije toliko zgube in škode. Nam se ne zdi nobena zguba in škoda, — ako Avstrija pusti nemško zvezo in se postavi na samosvoje noge. Potem bode Avstrija še le v resnici velika in samostojna država, kar dozda v resnici ni bila, ker je bila zastran marsikterih zadev odvisna od nemške zveze.

Tretji spet terdijo, da bode to piškav in gujil mir od danes do jutri. Mi pa

smo nasprotnih misli in terdimo, da bode to zdrav in terden mir, ki more pri dobri volji vlade in narodov trajati dolgo, dolgo let. Prašamo, čemu je Avstrija v najnovejšem času ali vojsko imela ali vsaj veliko armado morala deržati na nogah in v orožju?

Vsakdo ve, da je temu bila kriva najpred Italija. Tam se je Avstrija vojskovala l. 1848, 1859 in 1866, tam je tudi imela zmiraj veliko armado pripravljeno na boj. Avstrija se je znebila Lombardije, in znebila se bode tudi Benecije. To pa naj visoka vlada skerbi, da za njo dobi največ ko premore bodisi denarja ali nove zemlje.

Za Italijo pride potem Nemčija, ktera ni dopuščala, da Avstrija pride k pokoju in k moči. Ako bi ne bilo tako žalostno, človek bi se moral serčno smejati, kako ste se Avstrija in Pruska imele in zadržale zavoljo nemških zadev. Delale ste in spreminjale se prav kakor mesec; zdaj ste si bile dobri in prijazni, zdaj ste se kujale in merdale, zdaj ste zgrabile za meč in šle v bratovske zvezi zoper Dance za ljube nemške brate v Šlezvik-Holština, ravno zdaj ste pa popadle za puško, napovedale si vojsko in se bijete med seboj kakor najhujša sovražnika. Ali to ni prava komedija, — Bogu kodi potoženo, da je takó draga in kervava in pripravlja milijone ljudi ob premoženje, svobodo in življenje, — ob vse! — Avstrija stopi iz nemške zveze, zapusti staro nemško politiko in prepusti Nemčijo njenej volji in sreči. Le na to najgleda visoka vlada, da Pruska cele Nemčije ne dobi v svojo

Besednik.

Drobtinice za leti 1865 — 1866.

Unikrat smo omenjali družbo sv. Mohora, danes pa omenjamo predrage „Drobtinice“. Oboje so rajni škof Slomšek na noge spravili; njih kosti že trohniyo, njih blaga dela pa še živijo med Slovenci, bojo živila in sad donasala stoterni. Slovenci, segajte po „Drobtinice“, srečna hiša, kjer so „Drobtinice“ doma, pridno se prebirajo, in po njih se ravna.

Letošnje „Drobtinice“ štejejo 19 tiskanih pol in donasajo raznoverstno tvarino, ki je razdeljena v stare znane predalčke. „Drobtinice“ pa ne skerbijo le za sv. vero in lepo obnašanje pa za večno življenje, temuč tudi za slovensko narodnost in besedo, za časno srečo in blagostanje. Da se pa č. naši naročniki sami tega prepričajo, podamo jim kaj lepi in kaj imenitni sestavek, ki ga je slavnoznani rodoljub in odvetnik (advokat) v Kozjem, g. dr. Srnec, spisal.

Slovenščina v sodnijah.

Menda ste, dragi rojaki, že brali v „Novicah“ in drugih časnikih, da so milostivni cesar in c. kr. najvišje oblasti (ali ministrstva) slovenskemu jeziku neke nove pravice zavolj rabe v uradnijah, posebno

v sodnijah podelili. Če pa niste brali, ste vsaj nekaj čuli o tem govoriti. Meni se pa zdi, da gotovo večina slovenskega národa še ne zapopada, kar je zadobila, in čemu bi to bilo? Na to vprašanje se težko ob kratkem zadosti odgovori; naj toraj v „Drobtinice“ bolj na drobno to reč Slovincem razjasnemo. Bodite prepričani, dragi rojaki, da je v vaš veliki hasen, kar govorimo.

Če je dosihmal Slovenec pri sodnji kaj opraviti imel, vprašali so ga gospodje dostikrat v slabi slovenščini, kaj da hoče. Dolgo časa je večkrat terpelo, dokler sta se sodnik in stranka porazumela. Če sta vendar do tega prišla, so gospodje nemški zapisovali, kar se je slovenski povedalo. Le malokdo se je znal po nemški z gospodo pogovoriti. Se vč, da potem se zapisnik Slovincu nije mogel prebrati; temoč gospodje so Slovincu, kakor so vedeli in znali, dostikrat le slabo, zopet slovenski rekli, kar je prej bilo nemški zapisano. Slovenec pa je podpisal, kar je bilo zapisano.

Drugokrat pa so gospodje od Slovence nekaj tirjali, ali njemu kaj naložili. Dopisali so njemu nemški list, da Slovenec ni znal, kaj ima v rokah, čeravno bi dobro bil znal slovenski brati. Tedaj je bilo treba, včas list daleč nesti možu, ki je znal nemški jezik brati in slovenski govoriti. Tak mož je pa dostikrat tudi hotel za trud plačan biti.

Te so še bile najmanje težave, ki jih je nemščina v sodnijah Slovincu delala;

takošne je skorej vsak Slovenec občutil. Bilo jih je pa še hujših.

Gospodje so Slovence dostikrat krivo razumeli, in so nemški zapisali, kar se nije bilo slovenski govorilo. Ko so potem zopet slovenski rekli, kar je nemški zapisano, so pa zopet rabili besede, ki so jih pred od Slovence slišali in tako je zmota v zapisniku ostala. Ker pa je zapisnik bil od Slovence, in sicer vprico uradnije, podpisan, je tudi za ves prihodnji čas proti njemu dokazoval, da je pred sodnijo govoril, česar ni govoril, in da ni govoril, kar je za res bil govoril. Ako je bila taka zmota v kakej pogodbi ali v kakem drugem pismu, smel se je krivo razumljeni Slovenec še pritožiti, in po pravdi dokazati, kar je resnica. Proti sodniškemu zapisniku pa nič ni pomagalo, ker po postavah vsak za sodnika imenovan mož tudi priseže, da bo v zapisnike samo to in vse to dal zapisati, kar se bo pred njim govorilo, in ker so takovi prisegi vse uradnije zaupati dolžne.

Pisavcu tega sestavka je znana pravda, v kateri se je stranka (Slovenec) potožila, da jo je nemški sodnik krivo razumel; vendar pa sodnika še za pričo niso zaslišati hoteli čez to, jeli zna slovenski, in ali je stranka pred njim slovenski govorila ali nemški. Toliče moči je bila jegova, že pred petimi leti storjena prisega. Tudi vem za pravdo, da se je iz nemškega zapisnika na drugem listu očitno videlo, da slovenska

pest in tako premočna pa nam nevarna ne postane.

Italija in Nemčija ste nas torej zapletale v vojsko in nam vedno kratile sladki mir: Že več kot 50 let Avstrija ne ve od nobene zunanje vojske, kakor le na Talijanskem in Nemškem!

Še to bi prav lahko dokazali, da zavoljo Italije in Nemčije Avstrija tudi znotraj ne more se v red spraviti in mirno pa ustavno napredovati na potu omike in ustavnega življenja: Nemci in Talijani so nam ustavo in svobodo že večkrat pokopali! Ako ni netila, tudi ni ognja, — ako Avstrija odpravi talijansko in nemško netilo, tudi ne bode več vojske, — mir bode zdrav in teden.

To se pa samo ob sebi razume, da od visoke vlade pričakujemo, da bode v novej Avstriji nastopila moško in resnično pot prave svobode in občnega napredka, da ne bode jutri preklicevala, kar je danes obljubila in da ne bode ostajalo vse le na papirju in v besedi: Najprej, ko je mogoče, naj skliče državni zbor, v katerem se bojo zbirali, posvetovali in sklepali zaupni možje cele naše cesarevine.

Dalje se tudi samo ob sebi razume, da pričakujemo, da bojo Nemci in Madjari se otrsli svojih dozdanjih predprav in se ne poganjali za to, da bi stali nad nami, timveč kakor ravnopravni bratje zraven nas.

Ako se Avstrija tako uravna, pa vlada in narodi spolnjujejo svoje dolžnosti, potem nastopi za Avstrijo čas sladkega pokoja in miru, čas terdne moči in veljave, čas pravega razvitka in življenja. Zatorej: boljši kratka sprava kakor dolga pravda. Po potu miru in pravičnosti, omike in svobode si sčasom lahko in obilno povrnemo vse, kar smo zgubili: tam p r o t i J u t r u sije Avstriji rumeno solnce in obeta jej najlepše dni! —

Dežele notranje-avstrijske.

Iz Celovca. (Protest; prostovoljni strelci; vse je za mir; monturska komisija; Borovljanci; slovanski pervaki na Dunaju). Znano

stranka tega ni mogla govoriti, kar je bilo na prvem listu zapisano, ker sta si bila obadva lista navskriž. In čeravno med Slovenci še le šesto leto pisarim, vem za 4 druge prayde, v katerih Slovenci pravijo: v tej nemški pogodbi ni to ali uno prav zapisano; sva inace govorila. In dostikrat mi je slovensk toženec razsodbo prinesel, ki ga je obsodila na plačo, in jaz sem mu po pregledanem sodniškem zapisniku rekel, da mu ne morem pomagati, ker je *razsodba po zapisniku* pravično sklenjena. Toženec me vpraša, kako bi mogla biti razsodba pravična, če je reč taka in taka; odgovorim mu da tako ni zapisana v sodniškem zapisniku. „Sej sem tako govoril pred sodnijo“, mi reče; ali ne morem za njega nič storiti, ker je inace v nemškem zapisniku zapisano, kakor je mislil slovenski rojak, in bi se bilo tudi zapisalo prav, ko bi, sodnik dobro slovenski umel in pisati znal.

Drugih enacih zmotnjav ste že morebiti sami brali v časnikih. Brali smo, kako se je nek Slovenec pritožil, da je svojo pravico zgubil, ker niso mogli pri sodnji razločiti, kaj je „glihati“ in kaj „zglihati“.

Brali smo, da je nekej mati skora bila zavolj umorstva svojega otroka obsojena, ker je bila pripovedala, kako se je vse zgodilo in je pristavila: „in na to sem se vlegla“. Sodnik pa je razumel in nemški zapisal, da se je mati na otroka vlegla, da

je, kaj so počenjali Dunajčani: Mestni odbor se je podal k cesarju in govoril k njemu v imenu cele cesarevine. Slavno in pred celim svetom protestiramo v imenu vseh Slovencev, da dunajski centralisti in dualisti govoré v našem imenu; — protestiramo proti temu, da je naša volja, naj se skliče stari oži državni zbor in naj odstopi sedanje ministerstvo; — protestiramo proti temu, naj se presviti naš cesar in njegova vlada nadleguje in draži v sedanjih nevarnih okoliščinah in se tako zunanjim nadlogam pridružio še homatiije in težave notranje. Proti vsemu temu protestiramo in naznanjamo, da do Dunajčanov, Gradčanov in drugih nemških mestnjakov nimamo nobenega zaupanja. Kar je „Slovenec“ že tolikrat prerokoval, nastopil je čas, ko se bojo Nemci in Madjari prijazno združili in proti Slovanom in Romanom delali politiko, kakoršno so delali leta 1848. Zatorej kričijo na ves glas: „Proč z Belcredijem“, in dajte nam dualistično ministerstvo, katerega glava je Don Karlos Auersperg. Ni jim mar za ustavo in ljudsko svobodo, kajti Auersperg je prvi aristokrat od pete do glave in bil je za časov Schmerlingovskih najhujši nasprotnik Madjarov, — pa vse eno, dober je, da le pomaga krotiti in zatirati Slované in Romane pa staviti nemško-madjarško Avstrijo. Slava in hvala torej visokej vladi, da se ne da tem ljudem v kozji rog vgnati; le to nam je žal, da je bilo celo treba oklicati obsedno stanje in kričati, da so Slovani vsega tega krivi. Godi se, kar smo tolikrat prosili Nemce in Madjare, naj se navzamejo avstrijskega duha in patriotizma in naj se derže pravičnosti in ljubezni do vseh narodov, da ne pripravijo ustave in svobode sebi in nam v nevarnost. Naše prijazne besede so bile vse le bob ob steno, zdaj pa imajo obsedno stanje le za Nize-avstrijsko. Ako rogovilijo še dalje, bojimo se še večih nesreč za celo državo. Naj pa se godi, kar hoče, pred celim svetom protestujemo zoper to, da drugi nepoklicani ljudje govoré in delajo v imenu nas Slovencev!

V pondeljek se je začela nabira „prostovoljnih strelcev“, ki se bojo namesto črne vojske napravili. Morebiti da pa še teh treba ne bode, ker se nadjamo, da se sklene mir, katerega vse serčno želi. Ni še dolgo, kar je vse vpilo po mestu: „Vojsko,

ga umori. V Celovcu je bila obravnava pred kratkim zoper neko mater, ki je tudi bila obtožena zavolj umorstva svojega otroka; le eden sodnik je dobro znal slovenski; tedaj so imeli tolmača, ki je pod prisego moral slovenske besede obtožene matere nemški razlagati, in zopet sodnikove obtoženki poslovenjati. Sodnik pa je moral tolmača zavrniti, rekoč, da ne zna dobro slovenski. Pokazala se je tudi, da celó preiskovanje ni bilo zanesljivo ponemčeno; tedaj se je jednala cela obravnava, in preiskovanje je iz novega začelo. Še druge težave so prihajale iz nemških pisem, ktere so bile Slovincem od sodnij poslane. Če je bilo kaj od sodnije naloženo, se je dostikrat zamudilo, ker se ni razumilo, kaj sodnija hoče; če je bila kaka tožba, se Slovenec ni mogel pripravljati, da se pri sodniški razpravi dobro brani, kadar je dan bil odločen. Sicer ne terdim, da je bila *vsakokrat* taka velika zmota; ali da se je večidel godila, to se pa vendar ne da tajiti; da se je marsiktera pravica zgubila in marsiktera krivica zgodila, ker so sodnije in druge uradnije, notarji in advokati nemški tudi za Slovence pisali. Tedaj ni resnica, če vam nemškutarji rečejo: „Vsaj je dozdej bilo vse dobro“. *Dozdej ni bilo vse dobro, temoč je bilo dostikrat prav slabo.*

(Konec pride.)

vojsko do zadnjega moža“, — glej, danes pa veje ves drug duh, duh pokoja in miru; le nekteri sanjači, katerim černo — rudeče — zlato bandero po glavi roji, klaverno hodijo in blebetajo o vojski do noža. To so pa taki ljudje, katerim za Avstrijo ni trohice mar, katerim vse le velja: Frankobrod in Pešt. Na take patriote pa ni treba gledati, takih pamet ne bo srečala nikoli, — morebiti da jih sila primora k pameti. — Kar z montursko komisijo počenjajo, to je res čudno. V saboto (27.) je bilo že vse za bito in nabasano, že so robo vozili na železnico, že se je govorilo, da pride poseben vlak po njo in da odpelje vse v Belo cerkev na Ogerskem, ja nekteri so že terdili, da pride monturska komisija iz Benetk v naše prazne prostore, to se je vse godilo ob 11tih, — in glej ob 1 pride po telegrafu ukaz, naj vse pri starem ostane in se vse postavi na poprejšnje svoje mesto. Nekteri so se smejali, drugi pa jezili. — Za gotovo zvemo, da so Borovljanci visokej vladi odgovorili in ponudili, da morejo na teden 120 iglenic ali pušk na iglo narediti. Dozdaj pa ni dalej došel še noben odgovor. Pa od nekega drugega dela se je glas zagnal. Nek gospod v Celovcu potrebuje menda veliko puškinih kopit ali batov in je bil v Borovljah, da to reč zravna. To bi bila kaj vesela novica, o kateri povemo več, kakor hitro kaj gotovega zvemo. — Je vendar le res, da sta gg. Palacki in Rieger na Dunaju; pa kakor časniki pripovedujejo, prišlo je še več slovanskih pervakov na Dunaj, da pri presvitlem cesarju krepko besedo zastavijo za Slované. Nemci in Madjari na vso sapo obračajo vodo na svoj mlin; treba je, da tudi mi Slovani križem rok ne deržimo. Prašamo, koga imamo mi Slovenci na Dunaju pri svitlem cesarju? Mi nismo slišali od nikogar!

Iz spodnjega Roža. (Napredek; — slovenščina; farna knjigarnica; — strah zavolj vojske; letina.) „Naprej — naprej“ se sliši pogostoma naše dni. Da gredo naši ljudje v resnici moško in veselo naprej, prepričal sem se te dni, ko so me neka opravila peljala v rožno dolino. V Svečah sem videl okoli njiv in travnikov, po hribcih in ledinah veliko novo zasajenih murbinah dreves. Drevesca se vidijo kaj zdrava in čvrsta, kar priča, da jim ondašnja zemlja dobro služi. Dobiček se kaže gotov, kar je za naše dni in naše kraje, kjer je povsod terda za denar, kaj imenitno in hvale vredno. — Tudi zastran slovenščine sem slišal praviti prav veselih novic. Vojaki naši dopisujejo na dom svojim ljubim vse po slovensko, in staršem pa prijetlom ni več treba, hoditi po hišah in človeka iskati, da jim v nemškem jeziku včasih res prav čudno in nerazumljivo pisane liste prebira. Kaj pravite Slovenci, ali to ni bolj ročno in pametno? Na to silite, da se bojo otroci vaši v šoli prav dobro slovenski učili in videli bote, kako se domača beseda prime glave in serca: Ves nov svet bote doživeli! Ne dajte se motiti nikomur, ki nemške besede ne more prehvaliti. Nemška beseda je res lepa in dobra in noben pameten človek se je ne brani, — ali na prvem mestu mora kakor v cerkvi tako tudi v šoli biti predraga materna-slovenska beseda. Da se pa v Svečah tako očitno prebrača na bolje, gre posebna in perva hvala tamošnjemu gosp. fajmostru. G. Šimen Dobajnikar so letos pridelali nekaj (svilnih kokonov, ljudje jih vidijo, vidijo tudi lepe murbice in to jih tako vnema, da so vsi volje sviloreje se poprijeti. Vidimo, pravijo, da pri žitu in pri živini ne kaže kaj dobro; potreba je tedaj, da si poiščemo drugih potov, po katerih moremo kak krajcarček vjeti. Prav imate Svečani, le poskusite, ne bode vam žal! G. fajmošter so menda tudi volje, ob nedeljah pozimi šolo imeti, kjer bojo vsem, ki priti hočejo, potreben nauk o sviloreji delili. Tudi za družbo sv. Mohora so farmane prav lebr

ko vneli; oznanili so s prijazno besedo, in ko so ljudje bukvice dobili, hodile so od hiše do hiše in zdaj šteje cela fara že okoli 20 družnikov. Ljudje so za branje tako vneti, da g. fajmošter že mislijo farno bukvarnico napraviti. To bode spet nova, lepa in koristna naprava. To je torej vse pravo in veselo! Ali ni medu brez pelina na svetu: Ljudje v rožnej dolini, so v strahu pred Lah, da bi med nje ne privihrali. Že so l. 1809 in 13 čutili, kaj je vojska; Bog obvari, da bi jo zdaj spet pokusili. Za to je bilo vse kaj veselega serca in strah se je malo vlegel, ko sem jim pravil, da črne vojske ne bode na Koroškem, da se le prostovoljci nabirajo, ki bojo z vojaki vred varovali in branili naše meje. Od velvelja so ljudje začeli z rokami ploskati, drugi pa spet solze točiti, da se je na Dunaju sklenilo na 5 dni primirje in da so se trije naši gospodje podali v prusko taborišče, da bi se mir naredil in vojska končala. Prosti ljudje ne morejo zapopasti, zakaj in čemu da je ta vojska; saj nam menda, pravijo, Prus noče nič vzeti, za nemško zvezo pa malo maramo; že večkrat smo zbarali, koliko da nam ta zveza pomaga, naša zveza je z našimi avstrijskimi narodi in s presvitlim cesarjem. Tako misli vse ljudstvo v rožnej dolini, in gotovo tudi drugod, vse zdihuje in vpije: „Dajte nam mir!“ — Letina je prav dobra, vse se hvali, le prava detelja in ječmen pa seno je bilo pri sredi, vse drugo pa je izverstno. Da bi le tudi v miru in zdravju uživali božje dari! —

V Grabštanju. ?? (Letina. Žegnane in streljanje. Mir). Ker sem že večkrat od tod ktero povedal, naj pa še zdaj kaj povem. Ljubi kruhek nam je tu Bog prav dobro blagoslovil, vsega se je dosti pridelalo. Mraz ni žitu, kakor se kaže, nič škodoval. Turšica je kaj velika zrastle, in če jej sedanja moča ne bo na škodo, upati smemo tudi lep pridelek. Bogu hvala za vse! — Pretečeno nedeljo se je obhajalo cerkveno žegnanje pri naši podružnici v Zagorjih pri sv. An. Dasiravno je bilo deževno vreme, sešlo se je vendar precej ljudstva skupaj. Muzike sicer ni bilo, kar je res prav bilo, ali zgodila se je druga nesreča, — nek fant namreč se je pri streljanju zasmodil in strašno opeknel. Obleka mu je skorej vsa na životu zgorela in postal je čeren kakor zamorec. Nekteri mislijo, da bi tudi prav bilo, ko bi se streljanje odpravilo, ali vsaj tako poskerbelo, da bi nevedni ljudje zraven nič opraviti ne imeli. — Tu so tudi vsi zoper vojsko in za mir!

Na št. Krištofovej gori. (Št. Lipš; — letina; šol v št. Martinu; št. Jakob ob cesti; sviloreja; kmečka politika.) Že veste, da mi profesorji in učenci o šolskih počitnicah vse obhodimo in marsikaj slišimo. Podal sem se po velikej cesti proti št. Jakobu do Kerke, potem se proti severju zasukal in sedim na št. Krištofovej gori blizu cerkve, ki spada menda v faro št. Lipš. V tej fari so ravno kar g. župnika pokopali in pričakujejo novega duhovnika. Govori se, da pride g. Godec, kaplan iz Tinj, v št. Lipš za provizorja. Pogreb rajnega župnika je bil kaj lep in slovesen; zbralo se je sila veliko ljudi pa dohovnikov, celo iz Doberlevasi sta prišla gg. duhovnika, namreč: infulirani prost in dekan Lijavnik in benediktinar O. Friderik. Rajni župnik Božič And. je bil tudi vnet Slovenec in podpiral vse slovenske časnike, le huda in dolga bolezen ga je mamila, da se družbe sv. Mohora ni ga toliko anal in je ni priporočal svojim farmanom. To delo čaka še novega provizorja in kolikor mi tega gospoda poznamo, imamo pričakovati vse dobro. V Grabštanju in v Tinjah, kjer je g. Godec služil za kaplana, nabral je lepo število družnikov, tudi v št. Lipšu ga čaka setev pa tudi žetev. — „Slovenec“ je bil — ni temu dolgo — nazna-

nil, da se je videlo na št. Krišt. gori vse belo toče, — to je resnica, pa hvala Bogu! da je prišla še le po dežju in ni djala toliko ne tukaj ne drugod, kjer je tisti den tudi šla. Ljudje se z letino kaj hvalijo, le rež pičlo zdaja, snopa je veliko, zerna pa malo. Ravno pod nogami mi je podružnica št. Martin, kjer je tista novo postavljena šola, o kateri je „Slovenec“ tudi že nekaj pisal. Grajšček Stokert ima o tej šoli velike zasluge in tudi to je kaj lepo in hvalevredno, da so se vsi na to zedinili, da novi učenik mora tudi slovenski znati. Novi dekan g. Kuhar so se pri tem prašanju kaj previdno obnašali in to reč srečno dognali. Bog le daj, da dobi ta nova šola pravega učitelja, ki ni le rojen Slovenec, temveč tudi resničen prijatelj slovenščine, da maternega jezika ne bo postavljaj za peč, kakor slišimo od drugih krajev. Tako sem slišal praviti, da je v št. Jakobu ob cesti terd Slovenec, rojen iz Kranjskega, za učenika, pa mu vendar ne diši slovenščina, le sreča da so tamošnji gospod župnik Serčnik, dober slovenski rodoljub, na noge se postavili in resno tirjali, da morajo otroci vsaj toliko znati slovenski, da bojo v stanu slovenski katekizem prebirati in ponavljati. — Ker ravno o št. Jakobu govorim, moram vendar tudi omeniti, da so ondanjši cerkev kaj lepo popravili; več kot 600 gld. je popraviljanje veljalo, in sloveči malar Siess je delo vse hvalevredno dokončal. Ravno minulo nedeljo, ko je somenj bil pri cerkvi, posvečevali so g. dekan Kuhar popravljeno cerkev. Slišal sem pripovedovati, da se je ljudi nabrala silo velika množica in vsi so hvalili g. občinskega župana, da tudi on ni dovolil nobene godbe ali muzike. Časi so prežalostni in za denarje preterda! — Zasučem se malo proti jutru, in vidim, kako se dereča Kerka, kakor srebern pas vije proti jugu. Tik Kerke vidim vas Pokerče, o kateri moram tudi nekaj povedati. Tam je g. Černut Janez za učitelja; ta gospod se v šoli prav hvalevredno obnaša, zraven se pa še s svilorejo peča. Videl sem te dni v Celovcu pri g. stotniku Smrčku, ki je svilorejo po Koroškem na noge spravil, 5 ali 6 štronic prelepe svile ali žide, ktero je g. Černut letos pridelal. Svitla je ta in tako lepa, da rojeni Talijani sami terdijo, da je tudi po Talijanskem ni lepše. To ni samo nedolžno veselje, temveč je tudi lep dobiček, ki se ubogemu učitelju, ki je tako pičlo plačan, kaj dobro prileže. — Tudi politizirani sem slišal proste kmete in to prav pametno. Vse je za mir in hvali cesarja, da ni poslušal onih, ki so ga šuntali na daljno vojsko. Sreča za nas, pravijo, da se znebimo Laškega in Nemškega, bomo vsaj pokoj imeli! Na Dunajčane so naši kmetje tudi hudi, da ravno zdaj, ko sovražnik od dveh strani Avstrijo nadleguje in stiska, ne dajo miru in pokoja. Ko se Prusi pobašejo iz naših dežel in se mir napravi, po tem nastopi čas, ko bomo vsi — vsi vlado nadlegovali in vpili na vse gerlo, naj nastopi ustavno pot, skliče naše poslance, da naj oni povedo odkrito in resnično, kaj je treba popraviti in odpraviti, — zdaj pa le tiho denimo in molčimo. Tako politiko delajo kmetje in mislimo, da je zdrava in prava. Pa dosti za danes.

Velika nedelja. J. P. (Čudne reči; letina, politika.) Zraven svojega rokodelstva se tudi z ribljenjem pečam. Povem, kaj pri razparanju ribjih glav nahajam; morebiti da bode kdo z glavo majal, pa ne vrivam mu svoje misli, le povem, kar mi moje oči kažejo. V „šukovej“ glavi se nahaja čudno orodje, postavim: trije križi, sulica ali kopje, čavliji, meči, korbachi ali biči, lojtra ali lestvica. V „krapovih“ luskinah najdem podobo matere božje. Morebiti da me moje oči motijo in da sem babje vere, — pa prosim, da tudi drugi gospodje, ki ribe preiskujejo, malo na to pazijo in naznanijo, kar so našli. — Kar se letine tiče, je tukaj vse pri srednjem, tisti

hudi mraz nam je vse pokvaril in pričerknil. Čudno pa, da nam vinska terta obilno zlahodne kapljice obeta. Bog nam je daj, ona bi nas najbolj zadrege rešila, ako nas druge nesreče ne obiščejo. Pa tudi zastran drugih zadev se suče na bolje, — ne bo černe in menda ne bo nobene vojske več. Treba nam je ni, ako hočemo napredovati ne samo v denarstvenih, temuč tudi v ustavnih zadevah. Le v miru cvetó zlahodne rožice svobode in omike, sreče in blagra!

Iz Haloz. R. B. (Zedinjenje Matičinega koledarja z Mohorjevim). Prvle bi že bil rad navedel razloge, kateri so me nagibali svetovati na zedinjenje obeh koledarjev, toda hotel sem slišati glas iz Celovca; ker pa je spregovoril g. tajnik društva sv. Mohorja, dajem tudi jaz svoje mnenje na presod.

Spomnivši se oporoke Svetopolkove natelet sem na misel, da bi utegnulo koristno biti omenjeno združenje bodisi gledé na potroške ali na pospešenje in širjenje obeh društev. Koledar v ožem pomenu ali praktika in druge občne koledarske reči, p. kolkovina, rodopis cesarske rodovine itd. znašajo najmanj tiskano polo, ktera se sme gotovo ceniti v 4000 otiskih na 35—40 gld. Ako se tiska samo enkrat, prihrani se nizko računajoč tiskovnine 25—30 gld.; ako se pa vzame v ozir plačilo za dvojno sestavljanje (eno znaša najbrže 40 gld.), prihrani se 40 gld., ker ni treba dvojnega dela; ako se še računi k temu dvojno vezanje in razpošiljanje deležnikom obeh zavodov, ne rečem preveč veleči, da stoji 30 gld. Najmanj 100 gld. potroškov bi se po takem prihranilo, kar je v sedanjih skopih časih treba uvažiti. Vrh tega je pomisliti, da je deležnikom obeh zavodov druga pratika ali meseceslov brez vse koristi. Sporočilo o slov. čitavnicah bi se moglo vzeti v občni predal.

Mnogo omikanejših mohorjanov, pa tudi priprosti ljudje podučeni o koristi Matičinega zavoda iz sporočila in slovstvenega blaga, bi sčasoma pristopali, vsaj premožnejši in razumnejši, k Matici kakor letni plačniki, in menda tudi nasprotno. Sestavki spisani o znanstvenih rečeh ne bodo na kvar manj izobraženemu Slovencu, ako jih noče ali ne more prebirati, nič ne de, vsaj za tisti oddelek ne plačuje ničesar, ravno tako matičar lahko opusti berilo mohorjanom namenjeno, ako mu se ne bi zdelo ugodno in koristno. Ne premahnem pa trdé, da se bodo lepo, podučljivo in zanimivo spisani sestavki od velike večine radi vzajemno prebirali ter tako lagoma napredovali manj izurjeni bralci. Ta razlog se mi zdi najkrepkejši in najmočnejši. Ni tedaj ovire nikake, če ravno ima sv. Mohorja društvo narodnocerkevni namen, Matica pa lepoznavski in znanstveni, oboje naj se vjemlje in ravno v tem bode napredek. Nikar se ne prezri; kdor trdno podpira, pospešuje in širi ta zavoda ne samo tvarno, nego tudi dušno in da ju ljudem tudi iskreno priporočuje.

Društvo sv. Mohorja bi vredovalo in v tisk dajalo kakor doslé imenik, sporočilo in slovstveni del, Matica pa ravno tako. Oba dogotovljena dela bi se zvezala v eno precej obilno knjigo, dostojno za obe društvi. O zunanjih oblikah in o veličini papirja bi se treba bilo poprej porazumeti. Potroške za koledarski oddelek bi nosila oba zavoda, za vse drugo pa vsak svoje; ravno tako naj bi se tudi razmeril dobiček. Naslov naj bi bil: Koledar društva sv. Mohorja in Maticе slovenske.

Govoril sem z več umnimi in omikanimi gospodi o tem, in vsak mi je priterdil; v 3. seji Mat. odbora so se tudi sprva nektore težave pokazale, toda po kratkem dogovoru je zginilo nasprotno mnenje. Iskreno svetujem slavnemu odboru društva sv. Mohorja, da dobro pretehtavši razmere blagovoli sprejeti ta našim okolnostim primerni in koristni predlog. — Vzajemnost, in roka roke umiva, obé pa lice!

Iz radoliškega okraja 26. julija. §§. Letina bo tu še precej dobra. Naželo se je veliko. Reži se je precej namlatilo. Turšice pa krompirja upamo obilno pridelati. Le to je žeteti, da bi božje dari srečno pa mirno uživali! — Planinskih lovcev se je v našem okraju 22 nabralo. Rekrutba se ni posebno dobro končala, — ker se ni moglo v vseh 5 razredih potrebno število dobiti. Veliko fantov ima tudi potne liste in tu velja najbrže: „Drži ga, lovi ga!“ — 18. julija se nam je oklicala črna vojska. To je vse kaj zelo poparilo. Razun mnogo drugih vzrokov, ki bi jih lahko omenil, gre po mojih mislih pomisliti tudi to, kdo da bo potem polje obdeloval, živino gleštal in davke plačeval, če se res napravi črna vojska. To ne gre pri nas! — Mimogredé naj še omenim, da se mi število udov družbe sv. Mohora tukaj pri nas kaj majhno zdi. Vse skorej zna brati, ali vendar je večini vrlih naših prebivalcev družba sv. Mohora žalibog neznana. Zakaj to? Dolinci z Doljega se pa morajo pohvaliti, ker v resnici pohvalo zaslužijo. Vsem Gorencem jih postavimo v izgled. Le posnemajte jih! —

Iz Liburnije 26. julija. §. (Žalostinka!) Bila je pri nas v prvi polovici t. m. velika suša, minulega tedna je pa še navstala tolika soparica, da je vse zevalo. Človek si ni mogel najti mesta ne po dnevi niti po noči, da bi le malo zatisnil oči in zadremal. Že smo se bali, da bo imela soparica žalostne nasledke. In Bogu bodi potoženo, nismo se prevarili! 20. in 23. popoldne in 24. zvečer po noči bili so strašni dnevi: toča je napravila po več krajih, naše še tako uboge Istre, veliko veliko kvara! Lepa romantična Liburnija, ki se tako o zimskem kot o letnem času vedno zeleni, skozi katero se vije tik podnožja visoke Učke ob obali sinjega morja lepa cesta, držeča iz Reke na Plomin (Fianona) in od tod naprej v notranjo Istro, je te dni zgubila malo da ne vso svojo lepoto. Slabo prihaja človeku potniku, ki tam popotuje in vidi zdaj na levo in spet na desno, kako da tu pa tam ležijo stoletni maroni ali kostanji, in druga drevesa, stolčena in polomljena, ki jih je vihar s korenino vred izpulil ter strašno ob tla bucmil; pomilovavne solze se vrivajo človeku, ko vidi, da je nada dveh poglavitih pridelkov, ki sta vino in okusno olje (Slovenec pod imenom „laško olje“ znano), tukajšnjim prebivalcem splavala po vodi. Po nekterih mestih je grozdje čisto vničeno. Žalostno strlé v zrak osmukane rozgve; maslinino zernje pa po tleh leži. Takó žalosten prizor, dragi bravec, ti imajo župe: Lovranska, Moščenška in Bršeška! — Sliši se, da je toča ravno te dni kot pri nas pobila tudi v farah unkraj Učke: v Kozljaku, Sušnjevicu, Berdu del Paza, Goligoric, Gradišću, Pičanu in dr. Res velika škoda, ki odpira na široko siromaštvu in obupnosti strašna vrata! Pobitega srca solzeči se kmetovavec ima torej dovoljni vzrok vprašati: Bože, ča če bit iz nas?! — Slovenci, ki nam tolikanj duševne hrane delite, molite za nas — prosite, da nam se povrne „mir“, da bodo potem tukajšnji sini matere Slave, ki hrabreno branijo cara in ognjišče svoje, zamogli iti na širokem morji sebi in svojim kruhka služiti.

Južno bojišče.

Na 12 železnih ladijah, ki jih je vojvoda Persano v pomorskem boju pri Visu imel, bilo je 319 topov in 5746 mornarjev brez tistih, ki so bili namenjeni na suho stopiti. Naš vojvoda pa je imel te le ladije: Nadvojvoda Maks in Habsburg, vsaka 16 topov in 450 ljudi, cesar Maks, Don Juan d'Avstria in princ Evgen, vsaka 35 topov in 370 mornarjev; Zmaj in Salamander po 24 topov in 260 ljudi; bilo je tedaj vseh

skupaj 7 z železom okovanih ladij, 185 topov in 2530 mornarjev, v primeri z laškim brodomjem kaj majhno število, tako da se po pravici vsak čudi, kako da je Tegetthoff tako slavno zmagal mogel. — Vojaki Cialdini-jevega oddelka so prišli te dni že v mesto Videm, da, celo do Soče, z namenom neki, da bi Prusom pri Dunaju roke podali. Drug oddelek jo maha proti Trentu, da se tamkaj z Garibaldovci zedini. Lahi si hočejo po vsaki ceni Benecijo osvojiti. To nam kaže tudi oglas generala Chiesa, ki je prebivalcem mesta Padove naznaniti dal, da Italija noče Benecije v dar in da je le tedaj voljna spraviti se z Avstrijo, če jej Benedke neposredno odstopi in da zadobi svoje naravne meje. — Ker je zdaj tudi tamkaj primirje in tudi Napoleon dobro prigovarja, ukrotili se bojo tudi Lahi ter nam ne več kljubovali in strah delali, kakor do zdaj. Da smo jim povsod kos, to so pač dobro izkusili. Kustoce in Vise ne bodo lahko pozabili in uterpeli!

Severno bojišče.

Daljšje primirje je tedaj gotovo sklenjeno. 2. avgusta se začne in traja 4 tedne, do 1. septembra. Avstrija je sprejela znane pogoje, ki sta jih Napoleon pa Prus postavila. Za gotovo se pripoveduje, da nastane potem tudi mir, ki nam ga je vsem tako zelo potreba, dasiravno se je še od več strani še močno klic „na vojsko“ razlegal. Pa dobro, da se je preslišal ta glas, in po vsaki ceni je boljša, kakor se v vvodnem članku bere, kratka sprava kakor pa dolga pravda! Avstrija tedaj stopi iz nemške zveze in pod vodstvom Pruske se vstroji nov „bund“ ali zveza. Da bi bili to prejspoznati hotli, ne bilo nam treba zdaj toliko britkih skušenj in žrtev; ali vedno se je le mislilo, kakor je „Kamerad“ še te dni pisal, da namreč naša vojska ni samo avstrijska, ampak da je bila zmirlj in je tudi še zdaj „avstrijsko-nemška“. Komanda je nemška službeni jezik je nemški, vse jedro je nemško, — tedaj le na vojsko za Nemčijo! — Bitke pri Blumenau bi ne bili naši kaj posebno srečno končali, ker se zdaj piše, da jim je — smodnika zmanjkalo, da so jih Prusi z večjo močjo od strani zgrabili, itd. K sreči pa se je primirje naznanilo. Mesto „Blumenau“ je kake dve uri od Požuna oddaljeno. Da bi bili Prusi tu zmagali, dobili bi bili tudi lahko Požun v oblast, prekorakili potem Donavo in ločili popolnoma Benedekovo kardelo, kar bi bilo kaj slabo za naše. Ta bitva in pa tista pri Soči, kjer so Lahi naše prijeli, bile ste najberže poslednji, tedaj se pa tudi dogodbe z bojišča končajo. Kako so se vojskovali na Českem in Nemškem, to natanko razložiti in svetu razodeti, poskušala bo še le poznejša zgodovina. Zdaj nam pa ostane ondotno vojskovanje v resnici zastavica, ki jo je težko težko ugovarati in povedati, kako in kaj?

Razne novice.

* Kakor se iz mesta Gospiča v vojaški granici piše, nastala je tudi v otoškej in liškej polkovnici velika suša, tako da se je bati, da bo vse konec vzelo. Zelje in krompir je usahnil, žito vse suho. Ljudje in živina nimajo nič jesti. — Bog pomagaj!

* Oni dan smo dobili v roke kar lepo knjižico z napisom: „Zlati orehi“, od g. Ivana Tomšiča. Za šolska darila po ljudskih šolah se nam dozdeva kar zelo pripravn. Naj si jo v ta namen šolski voditelji obilno priskerbijjo!

* Glasovitega tolovaja Udmaniča še zdaj niso vjeli. Strah in groza je, kar se o njem

piše, kako da namreč ropa, davi in mori. Zda so ljudje zbrali še 700 gld. skupaj (1000 gld. je gosposka obljubila), ki jih bode dobil tisti, kdor ga živega ali mrtvega v pest dobi.

* Prusi se po gotovih sporočilih v Pragi kaj dobro imajo. Koj od začetka je bilo blizo 40.000 mož tam nastanjenih. Vsem mora mesto za hrano skrbeti, kar pa ni kar si bodi. Po zapovedi visega poveljnika mora namreč vsak soldat na dan dobivati razun kruha 1 lot kave, opoldne pol funta mesa, zvečer spet kos mesa in 1 glaž vola. Glediščino vodstvo jim mora vsaki dan 100 listov brez plače dati. — Prusi tedaj res znajo dobro živeti — za naše žulje!

* V Bukovini je za lakoto nastopila zdaj tudi kolera, ki po več krajih hudo razsaja. Dasi tudi ni bilo tamkaj vojske, terpi vendar ljudstvo neizrečeno veliko.

* Na Dunaju so blizo 12.000 ranjenih vojakov ali žolnirjev še severnega bojišča pripeljali.

* Škof Strossmayer je bil te dni v toplicah v Kislih vodah na Štajerskem, zdaj pa pravijo, da se je od ontod na Dunaj podal.

* Previšeni škof Strossmayer je bil za varha, g. kanonik dr. Rački pa za pervosednika jugoslovanski akademiji izvoljen.

* Slovencem v Gorici dobro ali slabo znani italijanissimo g. Favetti je na 6 let v težko ječo zavaljo velike izdaje obsojen.

Duhovske zadeve.

Goriška nadškofija: Umrli so gg. Andrej Kutin, Karol Fabiani in Jakob Trošt. R. I. P.!

Račun dohodkov in stroškov za Slomšekov spominek.

Daritelji prejšnjega računa: V Postojnski dek. gg.: Hitzinger Pet. dekan v Postojni, Vesel Jan. vodja v Postojni, Blaznik Jak., Gerčar Jož. oba v Hrenovicah, Pašič Jan. v Senožečah, Lavrenc Rudolf v Kremenu, Klemenec Fr. pri sv. Petru, Pokorn Anton v Slavini, Pečkar Janez pri sv. Ivanu, Molj Gustav v Hrenovicah vsaki 1 gld., Belar Jož. v Postojni 50 kr. — V Litijjski dekaniji gg.: Burger Jož. dekan v Smartni pri Litiji 10 gld., Kozjek And. župnik v pokoji tudi tam, Štupica, župnik v pokoji v Litiji, vsaki 5 gld., Kobler Alojzi župan v Litiji 3 gld., Knific Feliks I. kaplan, Janža Ivan II. kaplan, Adamič Franjo učitelj, vsi v Smartnu pri Litiji, Podobnik Jožef župnik v Kresnicah, Levčnik Franc, župnik v Prežganji, Arko Jan. župnik v Janči vsaki 1 gld. — V poslednjem naznanilu sta bila izpuščena gg. Einspieler Lambert, kaplan v Žabnicah in Fresel Franc, župnik v Naborjetu, ki sta dala vsak po 2. gld. (Dalje prihodnji.)

V Mariboru 1. julija 1866.

Matija Prelog,
denarnčar.

Dunajska borsa 31. julija 1866.

5% metalike	60.50
5% nacional	64.25
1860 derž. posoj	75.—
Bankine akcije	727.—
Kreditne „	142.60
London	130.—
Novi zlati	6.18
Srebro	128.50